

**POGOJI ZA
OBSTOJ: VERA,
DRUŽINA
IN ŠOLA
STR. 2**

**TAU JE MOJ
DRUGI DAUM
STR. 6**

Porabje

ČASOPIS SLOVENCEV NA MADŽARSKEM

Monošter, 1. decembra 2005 ☼ Leto XV, št. 35, cena: 50 Ft

Lendava, Ljubljana: 80 let Inštituta za narodnostna vprašanja

NAJSTAREJŠA EVROPSKA USTANOVA, KI SE UKVARJA S PROUČEVANJEM MANJŠIN

Inštitut za narodnostna vprašanja v Ljubljani je z otvoritvijo izpostave v Lendavi, slovesnostjo v Cankarjevem domu in znanstveno konferenco na temo »Izzivi raziskovanja etničnosti in manjšin na začetku 21. stoletja« počastil 80. obletnico ustanovitve.

Na slovesnosti, ki je potekala pod pokroviteljstvom predsednika Slovenije dr. Janeza Drnovška, so podelili priznanja zaslužnim posameznikom in sodelavcem. Priznanje je prejel nekdanji direktor INV Drago Druškovič za prispevek k razvoju inštituta in zlasti k njegovi preobrazbi v sodobno raziskovalno inštitucijo. Priznanji sta prejela tudi Slovenski raziskovalni inštitut – SLORI iz Trsta in Slovenski znanstveni inštitut iz Celovca.

Spomladi leta 1925, ko so Slovenci imeli kar tretjino svojega narodnega telesa v zamejstvu, je namreč pet narodnoobrambnih organizacij (Ciril-Methodova družba, Gospodarski zvon, Jadranska straža, Jugoslovanska matica in Slovenska straža) ustanovilo Manjšinski inštitut. Kot piše prof. Janez Stergar, se sedanji INV lahko upravičeno šteje za neposrednega naslednika Manjšinskega inštituta, čeprav se je njegov naziv v spreminjajočih se zgodovinskih okoliščinah nekajkrat spremenil.

Manjšinski inštitut se je sprva posvečal predvsem manjšin-

Dr. Attila Kovács in dr. Mitja Žagar pred odprtjem izpostave v Lendavi
(Foto: Janez Pirc)

skim študijam - položaju Slovencev v sosednjih državah ter položaju nemške in madžarske manjšine v Sloveniji. Kmalu je delovanje razširil na druga pomembna vprašanja etničnih študij, vključno z razvojem mednarodnih standardov za zaščito narodnih manjšin in se aktivno vključil v razvoj evropske manjšinske politike in zakonodaje.

Zdaj je na INV zaposlenih 30 sodelavcev, med njimi 23 raziskovalcev. Na prvem mestu je raziskovalna dejavnost, in sicer je organizirana v okviru raziskovalnega programa, Mednarodnega centra za med-

etnične odnose in manjšine v Jugovzhodni Evropi, različnih temeljnih, aplikativnih in ciljnih raziskovalnih projektov. Inštitut pogodbeno opravlja tudi strokovne študije in ekspertize, ki obravnavajo predvsem etnične, manjšinske in kulturne teme. Zagotavlja tudi strokovno podporo in svetovanje raznim državnim ustanovam. Raziskovalke in raziskovalci INV so vključeni še v številne mednarodne raziskovalne in strokovne projekte ter programe. Kar nekaj jih sodeluje tudi v pedagoških procesih na slovenskih in tujih univerzah.

Leta 2001 so ustanovili Med-

narodni center za medetnične odnose in manjšine v jugovzhodni Evropi. Njegov osnovni cilj je prispevati h krepitvi človekovih pravic, demokratizaciji in izboljšanju medetničnih odnosov v večkulturnih družbah jugovzhodne Evrope. Ocenjujejo tudi, da je knjižnica s prek 45 tisoč enotami najbolj založena s strokovno literaturo v tem delu Evrope. Zbiranje knjig in arhivskega gradiva se je začelo že z ustanovitvijo Manjšinskega inštituta leta 1925.

INV je znan tudi kot organizator pomembnih mednarodnih srečanj in konferenc. Tako naj bi bil seminar Orga-

nizacije združenih narodov o človekovih pravicah v večnacionalni skupnosti (leta 1965 v Ljubljani) prvi te vrste na univerzitetni ravni. Od leta 1960 izdaja INV revijo Razprave in gradivo. To je edina slovenska znanstvena revija s področja etničnih in manjšinskih študij, ki dvakrat letno objavlja članke domačih in tujih avtorjev.

Ob 80. obletnici je INV uresničil že nekaj let načrtovano nalogo, v Lendavi je odprl svojo izpostavo, v kateri dela mladi raziskovalec dr. Attila Kovács. Direktor INV, izredni profesor dr. Mitja Žagar, je na slovesnosti povedal: »Upamo, da se bo ta naša izpostava wveljavila kot ključni dejavnik v raziskovanju različnih elementov (med)etničnih odnosov ob slovenski severovzhodni meji in to na obeh straneh meje, da bo okrepila dobro sodelovanje z lokalnimi skupnostmi ter v svoje delo uspela pritegniti pripadnike, organizacije in institucije različnih manjšinskih skupnosti, ki živijo na tem območju v Sloveniji in v sosednjih državah - Avstriji, Madžarski in Hrvaški.« Direktor INV je še poudaril, da bo mladi raziskovalec gradil na temeljih, ki so jih postavili dr. Albina Nečak Lük, dr. Renata Mejak in dr. Katalin Hirnök Munda.

nadaljevanje na strani 3

Pogoji za obstoj: vera, družina, šola

»Zelo me veseli, da ima Madžarska predsednika, ki ima afiniteto do manjšinskih vprašanj. Pred kratkim je obiskal hrvaško manjšino na Madžarskem, pred uradnim delovnim obiskom v Sloveniji se je pa želel osebno informirati o položaju Slovencev na Madžarskem. To olajša tudi naše delo, kajti urad lahko deluje uspešno le v primeru, če je politična volja jasna in enoumna. Predsednik

Državni sekretar
Antal Heizer

države je podal jasno stališče o vprašanju na področju šolstva, o katerem že več let poteka debata. Zavzel se je za obstoj t. i. malih šol, zavzel se je za izdelavo posebne (enkratne) finančne konstrukcije za te šole. Predsednika (Sólyom in Drnovšek) sta na lendavskih pogovorih povedala, da bosta – če bo potrebno tudi proti lastnim vladam – nekakšna zaščitnika pravic prekmurskih Madžarov in Porabskih Slovencev. To je zelo pomembno, saj, čeprav predsednika nimata možnosti reševati konkretnih problemov, vsakokratne vlade morajo upoštevati njuna stališča«, je povedal državni sekretar Antal Heizer, direktor Urada za narodne in etnične manjšine, ki je 18. in 19. novembra s svojimi sodelavci obiskal Porabje.

V tem mandatu je urad uveljavil prakso sestankov z voditelji glavnih oddelkov ter ostalimi sodelavci na terenu. Na te sestanke povabijo tudi predsednike ostalih državnih manjšinskih samouprav.

Med drugim so že obiskali romunsko manjšino v Gyuli, Slovake v Békéscsabi, tokrat so se ustavili tudi pri Armenci ter Romih v Gyóru ter si ogledali dvojezično šolo v Petrovem selu. O namenu take prakse je predsednik urada povedal: »S Slovenci na Madžarskem imamo veliko skupnih projektov, na katerih ob referentih delajo tudi naši pravniki, delavci računovodstva itd. Neposredne, osebne izkušnje ponavadi dajejo drugačen vtis, kot če poznamo recimo časopis, radio ali šolo, vrtec le na papirju. Osebni vtisi, ko srečamo otroke v šoli, malčke v vrtcu, nam pomagajo pri odločitvah, kajti natečaji dobijo svoj »obraz«, in niso več le mrtve črke na papirju.«

Sodelavci urada so si v petek dopoldne ogledali vrtec in šolo na Gornjem Seniku, ustavili so se tudi v tamkajšnji cerkvi ter v starem župnišču. Popoldne so se jim pridružili predsedniki državnih manjšinskih samouprav.

»Tokratno srečanje je posebej aktualno zaradi novel manjšinskega in volilnega zakona,« je poudaril gospod Heizer. »Zakon predpisuje obvezne naloge, ki jih mora urad opraviti skupaj z državnimi samoupravami. Med temi je tudi priprava informacijske brošure, ki jo bodo volivci dobili pred volitvami. V tem obdobju moramo spregovoriti tudi o proračunu, kajti naše novele proračunskega zakona so pred parlamentom. Pomembna sprememba v letu 2006 bo, da bo proračunska postavka državnih manjšinskih samouprav navedena v poglavju Državni zbor. Inštitucije, ki jih vzdržujejo državne samouprave, bodo financirane neposredno iz proračuna in ne več na podlagi razpisov. To bo nov sistem financiranja, menda najpomembnejša sprememba v zadnjih desetih letih, kajti s financiranjem preko natečajev, torej sistema, ki smo se ga navadili v prejšnjem obdobju, bomo prešli na t. i. normativno financiranje.«

• *Dospremembamanjšinskega zakona ter volilnega zakona je prišlo med drugim tudi zaradi tega, da bi se na naslednjih volitvah izognili t. i. etnobiznisu. Ali bo register manjšinskih volivcev zadostno sredstvo?*

»Rekel bi, da je zakon, če ga primerjamo s prvotnim vladnim predlogom, malce okleščen. S pomočjo več manjših korakov se lahko izognemo etnobiznisu.

• *Skoraj štiri leta ste na čelu manjšinskega urada. Kaj si štejete osebno za največji rezultat v tem mandatu?*

»Proces manjšinske inštitucionalizacije, ki se je začel še v prejšnjem mandatu, ko je Hrvaška državna samouprava prevzela šolo v Hercegszántu (Santovo). Le da takrat še niso imeli nobene finančne osnove za to. V proračunskem

manjšinskega zakona je dobil tudi zakonsko podlago, ki je, bi lahko rekli, skoraj neodvisna od manjšinske politike vsakokratne vlade, kajti manjšinski zakon je dvotretjinski zakon.«

• *Kako ocenjujete možnosti obstoja Slovencev na Madžarskem?*

»Neki župnik mi je enkrat dejal, da je obstoj manjšinske skupnosti pogojen s tremi po-

Sodelavci Urada za narodne in etnične manjšine v uradu župana na Gornjem Seniku

Sam volilni register, vpis v njega je prostovoljen, osebna izjava o pripadnosti je neoporečna, je verjetno nezadostno sredstvo, posebej v večjih mestih. So pa tudi drugi inštrumenti, med temi je tudi ta, da manjšinskega kandidata lahko postavi le manjšinska civilna organizacija. V prihodnosti bo tudi možnost za diferenciacijo državne podpore manjšinskim samoupravam. Torej če se bodo kljub temu izvolile samouprave, ki ne pripadajo nobeni manjšinski skupnosti, lahko naš urad da prednost tistim, za katerimi stoji manjšinska skupnost. Strankarski klubi v parlamentu so obljubili, da bodo po volitvah leta 2006 opravili analizo in v kolikor bo potrebno, bodo z novimi novelami zakona še bolj očistili sistem manjšinskih volitev.«

letu 2003 nam je prvič uspelo ustanoviti sklad (500 milijonov forintov) za financiranje inštitucij, ki jih upravljajo državne manjšinske samouprave. Manjšinske skupnosti so se takoj odzvale na to, bodisi finančno potezo. Sedaj vzdržujejo državne manjšinske samouprave več kot 30 inštitucij. Vrsta inštitucij je seveda odvisna od možnosti posameznih manjšin. V primeru številčnejših manjšin so to šole, ki imajo po več tisoč učencev, zaposlujejo več sto javnih uslužbencev, torej gre za novo situacijo. Ne gre več za nekaj strokovnih delavcev na državnih samoupravah, na zvezah... Pri zaposlovanju tolikih ljudi gre tudi za odgovornost državnih manjšinskih samouprav. Ta proces se bo nadaljeval, kajti z novelo

goji: to so vera, družina in šola. Tako ocenjujem, da pri vas obstajajo vsi trije pogoji. Dokler je temu tako, se ne smemo odreči temu, da se ohranimo, kajti ne vemo in ne moremo drugače živeti, kot so živeli naši starši in stari starši.

Naša velika možnost je tudi v tem, da so se odprle meje, ki bodo kmalu izginile. Torej dosedanje načelne možnosti lahko preidejo v prakso vsakdana. Dober strokovnjak si lahko najde delo v Sloveniji, v Avstriji. Tudi cena jezika se bo dvignila, če bodo ljudje ugotovili, da jim je jezik koristen. To pa bo pomagalo vsem tistim – pedagogom, voditeljem manjšine – ki si prizadevajo, da bi ohranili jezik in tudi manjšinsko skupnost.«

Marijana Sukič

Cerkveni spomeniki v Prekmurju

Dobrovnik/Dobronak, župnijska cerkev sv. Jakoba

Trno daleč se vidi tōren dobrovničke farne cerkve. Je pa ovakšen, kak smo navajeni. V spodnjom tali je skoz njega napravljeni vhod, više pa se zdigavle v veĉnadstropni

okna. Je pa najviše gori takša streja, ka je nej glij prava streja; naokoli je ograjena z lepau vōnapravleno balustrado, zaključek pa vōvidi kak kakša šotorska konštrukcija. Kak

nekda bila farna cerkev, zna biti ka je prva cerkev stala ešče kakši sto lejt pred prvov pisnov omembov iz leta 1334. Poročila iz 17. stoletja pravijo, ka je biu prezbiterij vōlbani, ladja pa je zidana tū, dapa je mela leseni, pa kcujslikani strop. Mislimo leko, ka je vōvidla, kak se je do gnešnega dne obvarvala v Turnišči pa Martjancaj tū.

Skoz dūge veke je vmnogo trpela, biladostikratzbantūvana pa kaj popravljena, dapa so se te ob konci 18. stoletja tak odločili, ka zazidajo novo. To je dobrovničkomi narodi gratalo s pomočjov hirešnje familije Esterházy, štera je tistoga časa mela v Dolnji Lendavi in daleč naokoli dosti posesti. Tak leko zapišemo, ka je nova dobrovnička, Jakobi posvečena cerkev gor postavljena kak ednostavna, ednoladijska prostornina. Na vōni vōvidi, ka ma ednostavno zriktane fasade, na vsakoj strani po tri okna v ladji, pa edno takšo v prezbiteriji. Čiglij je slednji

Pogled na župnijsko cerkev sv. Jakoba v Dobrovniku/Dobronaku
(foto: Janez Balažič)

Notranjščina župnijske cerkve sv. Jakoba v Dobrovniku/Dobronaku
(foto: Janez Balažič)

stolp. V tretjom ga kinčajo s trej strani dvojna okna, ka tak malo na renesančna spominjajo. Eden štuk više pa so ešče malo vekša, historistično, psevdoromansko zaključena

nam je znano, je nastala po načrtaj arhitekta Janeza Valentinčiča (1904-1994) leta 1963. Zanimivo, pa inačik. Pa tūdi ovačik je tō kraj, šteri ma dugo povejst. Tū je že od

vōni vō viditi s tristranskim zaključkom, pa je z notranje strani lepau polkrožen. No, v te tau stene sta precj visiko napravljenivi ešče dvej ovalnivi okni. Notri cerkev zgleda

nadaljevanje s 1. strani

NAJSTAREJŠA EVROPSKA...

Stojan Sorčan iz Agencije Republike Slovenije za raziskovalno dejavnost je na otvoritveni slovesnosti povedal, da se odpiranje novih in novih vprašanj narodnostnega vprašanja zdaj prenaša tudi v severovzhodno Slovenijo. To poslanstvo je po njegovem mnenju lahko za življenje različnih narodov in manjšin, držav in kultur izredno pomemben dejavnik skupnega razumevanja in poznavanja ter konkretnega skupnega družbenoekonomskega razvoja nasploh. Izpostavo v Lendavi sta pohvalila tudi poslanka madžarske narodnosti Mária Pozsonec in predsednik Pomurske madžarske narodne samoupravne skupnosti György Tomka. Dr. Attila Kovács, ki je na izpostavi zaposlen, pa je Aleksandru Vargi predal priznanje za podarjeno zasebno zbirko knjig in dokumentov. Zaključno dejanje 80. obletnice je bila znanstvena konferenca na temo »Izzivi

raziskovanja etničnosti in manjšin na začetku 21. stoletja.« Kot je v referatu s temo Stanje in perspektive raziskovanja etničnosti in manjšin v Sloveniji poudaril dr. Dušan Nečak, bi bilo večji poudarek kot doslej potrebno dati komparativnim temam. Izpostavil je tudi pomen objavljanih rezultatov raziskovanja. To se mu zdi ta čas problematično, zato je pozval INV, da še več pozornosti nameni izhajanju znanstvene monografije serije Etnične študije.

V skupini raziskovanje etničnih odnosov in manjšin v sosednjih državah in v svetu je z referatom sodelovala tudi dr. Katalin Hirnök Munda. Inštitut za narodnostna vprašanja, ki z raziskavami aktivno posega tudi v porabski narodnostni prostor in med Slovence na Madžarskem, je dostojno, predvsem pa delovno počastil visok jubilej, ki ga uvršča na prvo mesto med tovrtno ustanove v Evropi.

Ernest Ružič

prostorno, s pevskim korom, šteri se naslanja na vhodno, zapadno steno, vse ta do velke oltarne apside pa prostor delijo premišleno v več ednot pilastri. Če bi šteli vōpotegnoti, kakši slog zaznamūvle dobrovničko cerkev, bi leko pravli, ka kesnobaročni.

Oprema v cerkvi je vmnogo mlajša. Omeniti kampak vala historistični oltarni kejp s celopostavnov podobov patrona cerkvi sv. Jakoba Kompostelskoga. Videti je, kak stogi v nekše fele goratoj pokrajini, drži popotno palico s križom, pa odpreto knjigo v levo roki, sčista zgoraj pa ga z lovorovim venčkom slavijo angeli. Iz 19. stoletja je na drugoj strani na oltar postavljena *Brezmadežna Marija* (ikonografski tip *Immaculate*), naslikana tak, ka z nogov tere kači, kak prisposdobi izvirnoga greja, glavo. Posebno pritegne ešče eden olnati kejp. Kaže nam sv.

Trojico, na krugli zemeljsko na levoj Kristuša, desno Boga Očo, zgoraj golobeka-sv. dūha, odspodi pa vse vkūper spremlajo trgé angelčki. Po slogi in po nastanki je te kejp starejšoga datuma. Znabiti, ka je mešter dobrovničkoga kejp isti kak tisti, ka je sliko za beltinsko farno cerkev. Mo ešče vidli, ka pokaže čas.

Poleg tej kejpov kinči cerkev več celopostavnij kipov (szobor), najbolje pa v oltarnoj apsi vōstopi stenski kejp s pasijonskimi prizorami, pa nešternimi apostoli s patronom. Te kejp je napravo mariborski slikar Jože Zel v časi obnove cerkve, 1978. leta, za šterov je stau in plane napravo Peter Požauko. Na konci ne smemo pozabiti na 14 kejpov, postaj *Križovij štacij*, štere je 1954. leta trno dobro nasliko dobrovnički rojak, akademski slikar Lajči Pandur (1913-1973).

Janez Balažič

OD SLOVENIJE...

Bučkovski v Sloveniji

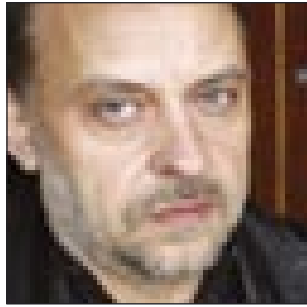
Makedonski premier Vlado Bučkovski je bil na obisku v Sloveniji. V ospredju pogovorov s slovenskimi sogovorniki so bile gospodarske in evropske teme, pa tudi vprašanje Kosova. Bučkovski je pri tem menil, da prihodnji status Kosova ne bo odvisen ne od Slovenije ne od Makedonije, lahko pa ti državi dajeta predloge za rešitev tega vprašanja. Bučkovski je po srečanju z gostiteljem, premierom Janezom Janšo, dejal, da so osnovna načela predloga za Kosovo, ki ga je dal slovenski predsednik Janez Drnovšek, sprejemljiva, vendar je ob tem poudaril, da mora Kosovo ostati v enakih mejah, kot je sedaj.

Bajuk ponovno predsednik NSI

Andrej Bajuk je bil na kongresu v Novi Gorici ponovno izvoljen za predsednika koalicijske Nove Slovenije, je potrdil uradni rezultat volitev, ki ga je Bajuk v izjavi novinarjem komentiral kot »jasen in dokončen mandat«, kljub temu pa je napovedal določene spremembe. Bajuk je prejel 143 glasov, 105 glasov ob treh neveljavnih glasovnicah pa je dobil njegov protikandidat in župan Dolenjskih Toplic Franc Vovk, ki je rezultat označil kot »dovolj jasno in resno opozorilo« Bajuku. Alojz Sok in Janez Drobnič sta bila ponovno izvoljena za podpredsednika, nova podpredsednica pa je poslanka v Evropskem parlamentu Ljudmila Novak, novi predsednik sveta pa Jožef Horvat.

Novi ljubljanski pomožni škof Anton Jamnik

Papež Benedikt XVI. je za novega ljubljanskega pomožnega škofa imenoval 44-letnega Antona Jamnika, ki je od leta 2000 direktor Zavoda sv. Stanislava v Šentvidu nad Ljubljano. Potem ko je papež Janez Pavel II. 25. oktobra lani za novega ljubljanskega nadškofa in metropolita imenoval ljubljanskega pomožnega škofa Alojza Urana, je to mesto ostalo izpraznjeno.

Feri Lainšček

ŠUKTIVATI V VÖTER

Moški, približno telko stari kak on, se pravi v tistij lejtaj, gda mladost vgašüvle, starost je pa tükid ešče nej prišla, se je pritepo k njemi, tak kak so ga malo prlej šnofali ščenci. Nej je bilou videti, ka bi ga kaj ekstra zanimalo, tüdi je nej dosta gučo, vseeno pa je že na sprejemi kuj k njemi stoupo pa je z njim ostau. No, té sprejem je itak bijo edna navadna veselica. Tüj so se najšli gazda edinoga hotela pa ta prednji v toum malom varaši, šteri so se ščeli vö pokazati.

Pisatelj je nej bijo več včeni takših sprejemov, zatou me je bilou tükid vse vküper smejšno. Gricko je semenke pa koščice od nikšoga sada, ka ma je nej znou niti imena, pa si natako kisejlo rdeče vino, štero je bilou gvüšno najbole krivo, ka je norost pomalek začnola oditi po svoje.

»Pisatelj?« si je zlejlega zgučo moški, gda so ma ga te le nupokazali. »V toum varaši?« se je posmejno. »Kakšoga pisatela sam v žitki že srečo,« je zamajütno. »Samo tüj?« se je vgrizno v čobo, pa je ta pa bijo tiu. Tou je vövidlo, kak ka ma, kak človek, ka nika da na sebé, nešče povedati, ka v vsejm toum tüj ne vidi nikšoga smisla.

»Ne terite si s tejm glavé,« ma je te le pravo pisatelj, pa si je znou natočo tisto kisejlo vino. »Tükid sam vejn, ka pripovejsti o zgüblenij lüdstvaj že dugo več nema vajde polagati v knjige,« ga je pogledno prejk kupice. »Ešče itak pa se o toum splača šuktivati v vöter,« ma je nazdravo pa je do konca vöspiu. »Znate, moj dragi gospoud, samo vöter na toum svejti ešče vej, kak se pejssek vküper sejda, pa kak prnéjo trave, zatou samo vöter leko vse tou s spoštovanjom odnesé v večnost.«

»No, no,« je zdaj zmignjo moški. »Mogouče ste rejsan pravili kaj velkoga,« se je namrdno. »Samo, ne mislite znankar, ka ge tou leko razmejm?«

»Razmejte, razmejte,« je prikumo pisatelj.

»Mislite si, ka ščete. Ge znam samo eno,« se je namrdno. »Tou pa je, ka bi mi nej nika pomagalo, tükid če bi vas mogouče razmo,« je zdigno glas pa ma obrno hrbet.

Pisatelj si je natočo, pa je nej šou za njim. Znou je, ka se moški tej njegovij rejči nede mogo obraniti, pa je tükid nej ta poklačiti. Tou, o zgüblenij lüdstvaj, je bila geli bar tükid njegva usoda, zatou je nej ščeü čüti pa nej razmeti. Čistak mogouče pa je tükid bilou, ka de té moški, gda de šou vnoči sam domou, tükid sam šuktivo v vöter. Samo, če de ga štoj slučajno vido, de si mislo, ka se je napiu pa ka si sam s sebov zgučavle.

RADIO MONOŠTER

UKV (FM) 106,6 Mhz
Od pondejlka do sobote
od 16. do 17. vöre, v nedelo
od 12. do 14. vöre.

Iz Sakalauvec v Brazilijo

(44 lejt vkraj od doma)

Tetica mojga moža se je 1907. leta narodila v Sakalauvcaj. Ona je bila najstarejša. V familliji je bilau osem mlajšov, pet je živi ostalo (štiri dekletje pa eden pojep), trgé so mrlji, so samo par kednov živeli.

1920. leta, gda je španjol (španska gripa) vövdaro po cejlom svejti, je milijaun pa milijaun lüdi mrlau. Mati tej mlajšov je te 38 lejt stara bila pa noseča z osmim detetom. Gda je betežna gratala, so včasim nej zvali doktora, gda so ga pa zvali, te je že kesno bilau. Dejte se je narodilo, tri dni živelo pa je mrlau. Ženska je pa za tri tjedne mrla. Tü je ostalo pet mlajšov, najstarejša je bila 13 lejt stara, druga 9, tretji, te je pojep bijo, 6, najmlajša pa 4. Mlajšov oča je pa bijo 46 lejt star. Moja tašča (anyós), stera je bila 9 lejt stara, gda ji je mati mrla, mi je pripovedjala, ka so dosti glada trpali, ka so si nej vedli sküjati. Pogače so si spekli, pa so čisto neslane bile, ka so je pozabili posoliti. Navekša so pržgano župo, močnik ali pečene krunče djeli. Gvant so si sami prali tak, kak kakšna deca pere. Vse so višivi gratali pa so kreline dobili, iz tistoga so se trno težko vözvrátili.

Tau je velko srmastvo, če familija mater zgibi, nej je takšna nesreča, če se z očom kaj zgodi. Stari lidgé so vsigdar pravli, ka v ednoj familliji tri kıklé rama mati gora drži, samo eden kikeo je očini. Očo je ta nesreča tak potrla, ka se je v piti vzejo s takšnimi ženskami, stera so rade pile pa vandrivale pa z možkov pejnaze vöpopbrale. Deca je pa doma djaukala, maro opravkala, ka je puna štala mare bilau. Če so za očom šli v krčmau pa so ga lepau prosili, naj dé domau, te se je korijo z njimi. Tau je trpalo kakšni štiri ali pet lejt, te se je oče obrno, ka je vido, ka vse nanikoj pride.

1924. leta se je najstarejša či vküppobrala, ka de ona ta po svejti išla srečo pa delo iskat. Tistoga ipa je preveč dosta lüdi odišlo kraj od dauma. Njena paut go je v Brazilijo pelala. Z njau vret je ešče ena dekletka z vesi odišla v Brazilijo. Iz naše krajine (iz Števanovec pa Otkauvec) je tistoga ipa več mladi lidi odišlo. Tetica se je v Braziliji oženila, tam je spoznala enoga mladenca iz Števanovec. Trno vrloga moža je mejla. Edno dejte je rodila, pojbič je bijo, dapa samo 6 tjednov je živo. Potistim je pa več mlajšov nej prišlo.

Tetica so 1924. leta odišli pa so samo za 44 lejt, 4. juliuša 1968. leta, prišli oprvim domau na gledanje. Zatok, ka so se trno bojali fligara, so se raj s šiftom pelali. Paut iz Brazilije do Europe je držala 6 tjednov. Tetica so že 61 lejt stari bili, gda so najoprvin domau prišli, njina sestra, moja tašča, pa 59 lejt. Sestre so tak bile edne do drüge, liki bi se nigdar nej poznale, kak lüdski lidgé. Nejsa se radüvale, ka so se tak dugo nej vidle. Tau je meni trno špajšno bilau. Mojo najstarejšo sestru sam dja najoprvin vidla, gda sam 26 lejt stara bila, dapa tašo veselje pa lübezen sam čütila, ka tau ranč ne morem dolaspisati. Dapa ne čüdivam se, ka se je tau med njimi tak zgodilo, ka so tak mrzli bili. Mater so zgibili, gda so mali bili, pa materno lübezen nika pa ništje ne more nadomestiti. Gda so oni domau prišli, sam dja pri njinoj rojstnoj iži že 11 lejt sneja bila. Trno radi bi mojo starejšo čer za svojo vzeli pa go taodpelali v Brazilijo. Dja sam v tau nej notri privolila. Če bi deset mejla, pa bi edno nej tadala. Človek 10 prstov ma, pa sterogakoli vrejže, vsaki ednako boli.

Emma Sukič

ZADNJE LETOŠNJO SREČANJE PORABSKI PENZIONISTOV

Leto dé pá prauti konci, etak smo pa porabski slovenski penzionisti imeli naše slednje srečanje v etom leti. 20. novembra smo meli občni zbor v Monoštri v Slovenskem kulturnom in informativnom centri. Srečali smo se z nekdanjimi kolegicami, pajdaši, znanci. Dobili smo se iz vsake še porabske vasnice, prejk 140 penzionistov se nas je vküp zbralo na tom srečanju.

Najprva je biu kratki kulturni program. V dveji vöri se je začno občni zbor s harmonikašom Nemcom, potejm je predsednica Irena Barber ocenila leto, ka smo načrtovali, ka smo naredli. 26. majuša smo se srečali v Monoštri v kulturnom domi, tam smo leko vidli naše dveji igralki Klaro Fodor in Gyöngyi Bajzek, stere so špilale kratko igro Dveji ženski v gledali. Korajža je nej sfalila.

Iz Murske Sobote smo povabili penzioniste na izlet v Sárvár, tam so si leko poglednoli poko-

pališče, gde so pokopani njni rojaki, štere so v drugoj svetovnoj bojni internirali v Sárvár.

Jeseni smo meli na Dolenjom Seniki piknik. Te je že tradicionalni na Seniki, ka tam majo dober prostor, za dobro ali slabo vrejmen tö.

Predsednica Irena se je zahvalila vsem slovenskim manj-

Na dobro muziko se člani društva slovenski penzionistov vsigdar radi zavrtijo

šinskim samoupravam, stere so nas, penzioniste pomogle. Vüpamo, da nam bodo drugo leto tö pomagale. Zavalila se

je še za pomouč Klari Fodor, Gyöngyi Bajzek, Marijani Sukič, Brigiti Korpič in Jožiji Hirnöki.

Predsednica je pitala tau tö, če mamo kakše predloga, opombe, če je vse vredi tak, kak delamo in tak naprej. Aranka Schwarcz se je zglasila, da se nekaterim ne vidi dar, šteroga dobimo za božič. Vej se pa spo-

tak skončali, ka ga drugo leto tüdi ščemo. Na konci se je spet oglasila harmonika, s tem je biu konec našomi djilejši.

Čakali so nas bejli stoli, dobre pogače, pijača, večerja. Naši dobri znanci iz Murske Sobote, ki so nam pri prvi stopajaj pomagali in še gnes nam pomagajo, Jože Vild, Estera Pleša, Janez Golob so se nam tö pridružili. Muzikant je biu fejst dober, dobro volo je naredo, vsi smo bili na srteli. Cejli keden se taužimo, ka nas tü pa tam boli, zdaj so nas pa ešče kolene tö nej bolele. Takši foliški smo, če se zglesi harmonika, te drugo nika ne čüjemo. Pozabimo na naše vsakdanešnje probleme, že zatoga volo smo leko veseli, ka mamo takše lidi, ki nam vse to omogočijo.

Vsem skupaj se lepo zavalim, enako tüdi naši predsednici Ireni Barber in ji želim, da bi nas vodila naprej in skrbela za nas.

Vera Gašpar

Ka je vrastvo pa ka nej

Gnesden je dosta lüdi betežno. Leko, ka je tau inda svejta tü tak bilau, depa te so tau eške nej tak vzeli. Nistarni so mladi mrli, pa so tau največkrat tak vzeli, ka je tau božja vola.

Betežen biti je posebno stanje. Tačas, ka je človek zdrav, svojoga zdravja ne vej »poštüvati«, tak misli, ka je zdravje vekivečno. Samo žau, tau nej tak. Pa tü se ne šte, če si dejte ali si v srednjoi starosti ali ranč stari. Vsakšoga leko zaodi beteg.

Gnesden so pa v »modo« prišli moderni betegi, tomi smo prej mi lüdje sami krivi zatok, ka čednejši škemo biti kak narava. Samo poglednite, kelko lüdi vsakši den čaka na doktore, ka je tau ali tisto mantra. Nistarni za istinske bolezni volo, nistarni si pa tak mislijo, ka so strašno betežni. Pa te ka delajo doktorge? Probajo vsakšoga potolažiti, vračiti, kakoli ka je že njim dostikrat tü vse više. Gor pišejo vrastvo, mi pa prosimo takšo vrastvo tü, ka je nam nej potrejbno, depa če geste, zakoj bi ga mi tü nej meli. Vrastvo? Ka je gnesden legalno vrastvo, od toga bi leko dosta gučali. Legalno vrastvo je gnesden velki biznis (üzlet). Fabrike, gde vrastvo delajo, samo tak völučajo gezero pa gezero vrastev, tekmujejo (versenyeznek), sto »baukšo« vrastvo leko napravi. Mi pa tau vse za drage pejnaze küpüjemo. Takše tü, ka nam je na kvar.

Depa če si betežen – tak po pravom – te buma vse napraviš za tau, naj leko ozdraviš. Eške na takše te tü leko nanje vzemejo, ka je rejsan nej istinsko vrastvo.

Na koj mislim? Na tista »vrastva«, stera gnesden tüj pa tam odavajo, ponüjajo, ka je prej tau iz narave pa trno pomaga. Če

človek nut staupi v čakalnico pri doktoru, se večkrat sreča pred vrati z lüdami, ki ma kaj ponüjajo pa pravijo, ka je tau dobro, tau nas zavrači. V radioni, televiziji, vsepovsedik reklame čüjemo, vidimo. Pa če pitaš, ka za tau plačaš, največkrat prosijo od 8 do 10 gezero forintov. Pa je tau nej vse. Te tam piše, ka de tau samo tak valalo, če 10-15 takši glažov spijemo.

Če pa etak vküp zmejrím cejne v patejkaj, te pa itak raj ta moramo ojditi po vrastvo. Pa Baug vari, ka bi zdaj stoj mislo, ka ge prautireklamo delam naravnim stvarém. Nej. Mislite si samo na indašne cajte. Naše matere, naše babice so nas brez doktora vračile. Za doktora je te nej bilau pejnez. Pa ka smo dobili, če smo povejmo vročino ali kakšo drugo bajo dobili? One so tau dobro vedle. Poleti so vküp pobrale vse tiste rastline, štere so pozimi nas vračile. Pa smo največkrat skauz sprajli beteg. Tej moderni »doktorge« tü tau trdijo, ka je njigvo »vrastvo« iz narave, samo ka človek ne vej, če je tau rejsan tak. Dosta nevarnosti je, če kaj takšno bereš, ka reden doktor ne kontrolira. Pomislimo samo na tisto deklo, stera je stejla nevauna gratati, je nikše tablete brala, stere so go na drugi svejt spravile. Če pa že bole zavüpamo naravnim vrastvom kak sintetičnim, nika ne škaudi, če se tau zgučimo z našim domanjim brbejrom. Vej pa v reklami tü tak pravi: »Prositate za tanač svojoga doktora ali patejkoša!«

Najvekšo bogastvo je zdravje.

Irena Barber

... DO MADŽARSKE

Kriminalistična statistika

Med železnožupanijskimi mesti je bilo lani največ kaznivih dejanj prav v Monoštru. Statistika, ki jo je objavil tednik *Heti Világ-gazdaság*, je zajela 274 madžarskih mest. Zanimivost statistike je, da je – glede na število prebivalcev – ne vodi Budimpešta, ki so jo pred leti imeli še za najbolj »grešno« mesto, temveč nekaj zelo znanih turističnih krajev. Na prvem mestu je Visegrád, s kriminalom najmanj okuženo mesto na Madžarskem je Herend. Po tej statistiki je največ krimila na osrednji in vzhodni Madžarski.

Med osmimi mesti Železne županije je na prvem mestu Monošter, kjer se je lani zgodilo 494 kaznivih dejanj, najmanj okuženo mesto je Répcelak z le 64 kaznivimi dejanji. Na drugem mestu v županiji je županijsko središče Szombathely, ki ima 80 tisoč ljudi, in kjer so lani 3984-krat kršili zakone.

Srednjeevropski regio- nalni tekaški pokal

Na pobudo vodje monoštrskega tekaškega kluba Vossen Zoltána Wokija je potekala v sredini novembra v Monoštru konferenca, na kateri so se odločili za ustanovitev Srednjeevropskega regionalnega tekaškega pokala, ki bo vseboval 12 tekmovalcev na Madžarskem, v Sloveniji in v Avstriji. V Avstriji bo pet tekov, v Sloveniji štirje (Radenci, Moravci, Kobilje, Ščavnica), na Madžarskem pa trije (Szombathely, Kőszeg, Monošter), med njimi tudi tek v spomin na monoštrsko bitko. Organizatorji želijo s pomočjo regionalnega sodelovanja pridobiti več sredstev iz evropskih skladov.

Programi, prireditve

3. december: Na srečanju ljudskih pevcev in godcev v Križevcih bodo nastopile monoštrske ljudske pevke in nemške pevke iz Rábafüzesa.

Slovensko društvo v Szombathelyu bo priredilo miklavževanje. V programu bo sodelovala števavnoska osnovna šola s folkloristi in gledališko skupino.

Gledališka skupina Veseli pajdaši bo nastopila v Trdkovi.

TAU JE MOJ DRÜGI DAUM

Gnesden so se po mali vasaj baute vse zaprle, zato ka so se nej splačale. Nejsu mogle taše fal cejne meti kak tiste velke baute po Varašaj. Edna se zato gnesden drži, tau je otkovska bauta v Števanovci. Gdakoli sam se tam ta pelo, pred bautov, če je odprejta bila, je lüstvo vsigdar bilau. Otkovčanom ta zidina več pomeni kak edna

bauta. Tau je tašo mesto, gde se leko srečajo, gde se leko vidijo pa pogučavajo. Dapa k tauma zato trbej tašo bautošico tō, k šteroj lüstvo rado staupi notra v bauto. Tau je *Grabarna Ana*, štera je vsigdar dobre vole pa vsigdar ma par dobri reči za človeka.

• *Ka mislite, ka pomeni Otkovčanom ta bauta?*

»Po mojom je tau Otkovčanom več kak edna bauta. Tau je tak kak eden kulturni daum. Tü majo možnost, ka malo vküppridejo pa pripovejdajo. Vanej na dvauri pa, če škejo, ešče edno pivo tō leko spijejo. Sé v bauto te leko pridejo, gda škejo. Če nej odprejta, te me po telefoni gorpozovejo pa dja jim bauto odprem, gda škejo. Če trbej, ešče vnoči tō.«

• *Ovak kak mate odprejto bauto?*

»Pondejlek je zaprejta. Od torka do petka v pau ausmoj odprem pa do štrte mam odprejto. V soboto pa v sedmoj odprem pa v edenajstoj zaprem. Dapa kak sam že prajla, če koma kakoli trbej, dja gdakoli odprem bauto.«

• *Police so vse pune, kak vidim. Ka vse mate na odajo?*

»Ka je potrebno, tisto vse mam. Krü, mlejko, klobasi, cutjar, melo, sau, piti, cigaretline, slačine, čokolade...zvekšoga.«

• *Kak nagausta vam krü pripelajo vō iz Varaša?*

»V torek, v četrtek pa v soboto. Z dvauja mesta ga vozijo, iz Varaša pa iz Zalaegerszega, zato ka dvauje fele krü mam. Prvin sam dosta krüja odala,

zato ka te ešče nej bijo tak dragi. Zdaj že vsakši samo za djesti küpi krü, nej kak prvin, gda so ešče svinjam tō krü polagali. Zdaj petdeset kil pripelajo vō eden mau. Nej čüda, ka več nej trbej, vejpa v Otkovca nas je komaj staudvajsti.«

• *Kelko lejt je odprejta ta bauta?*

»Letos je štirideset lejt tauma, ka se je ta bauta odprla 1965. leta. Tü sam začnili delati pa tü končam. Dočas je tü nej bila bauta. Mi smo dali mesto, tau je naš grünt bijo, gde ta zidina stoji. Tak je te zadruga tau bauto sé gorzozidala.«

• *Kak se je bauta odprla, vi ste včasin tü začnili delati?*

»Od začetka mau delam dja v tauj bauti. Sploj rada sam tüj, tak kak če bi moj drügi daum bijo. Te štirideset lejt sam večä bila tü v bauti kak pa doma. Srečo mam, zato ka sam tü paulek pa se mi nej trbej voziti pa rano stanjüvati, če v slüžbo dem.«

• *Tak sam vpamet vzejo, ka sé, v vašo bauto lüstvo rado pride, nej?*

»Človek si z lüstvom lopau mora djati vsigdar, če dobro volo ma ali nej. Tau je taša

slüžba, tau ovak delati ne more pa ranč nej slobaudno. Gda si tü lüstvo notrapokipüva, te malo stanejo pa pripovejdajo. Vleti, gda je lejpo vrejme, te si pa vanej na dvauri ešče dola leko sedejo tō, če škejo, zato ka tam je sto pa stolice. Pa kak sam vpamet vzela, ka lüstvo si zatau vzeme čas, ka malo pripovejdajo. Tü v Otkovc nika drügo tašo nega, gde bi se tak leko srečali.«

• *Police so vse pune, te zato promet tō mora biti, nej?*

»Če stoj sé v bauto pride, če ške, tü vse pejnaze leko tapucera. Samo tau, ka zdaj več tak pejnez tō nega, kak je prvin bilau, zato ka je dosta taši, šteri nejmajo dela. Dapa ešče etak dje tak, ka milijon pa pau forintov prometa napravim na mejsec.«

• *Pred štiridesetimi lejtami ste začnili tü delati. Je kakšna razlika, kak je te bilau pa zdaj?*

»Pa vejš, te je več blaga bilau kak zdaj. Od piskrov do gvan-ta sam vse mejla na odajo. Zdaj pa v nedelo pred cirkvijo se eni vōspakivajo pa tau te zdaj oni odavajo, dja več tauga blaga v bauti nejmam. Prvin so klobasi nej vozili vō v bauto. Dja sam gorasela na biciklin pa sam je vōpripelala iz Varaša. Prvin sam vküppisala, koma kelko trbej, pa te sam telko küpila. Nej kak zdaj. Zdaj kakoli narauči človek, vse vōpripelajo v bauto,« pravi Grabarna Ana pa gleda kauli po bauti.

Frtau vōre sam bijo v otkovskoj bauti pa sam se dja tō tak odlaučo, ka je dobro v tau bauto notra staupti. V kauti kale stojijo, gde trda hrastova drva gorijo pa davajo toplino. Pa nej samo od tauga je toplo v tauj bauti, liki od tistoga tō, kak Grabarna Ana s toplimi rečami pa srcaum čaka lüstvo. Nej zaman pravijo, ka za popa se narauditi trbej, dapa tau vala za bautošico tō.

K. Holec

Svetovni dnevi slovenskega filma

LJUBEZEN IN ŽIVLJENJE

V štiriindvajsetih državah in na približno petdesetih univerzah po svetu so od 21. do 24. novembra potekale projekcije štirih slovenskih filmov: *Z vzhoda*, *Ples v dežju*, *Šelestenje in Kajmak in marmelada*. Projekt je nastal ob 100-letnici slovenskega filma na pobudo Maše Guštin, ki poučuje slovenščino na Univerzi v Gdanku. Idejno in organizacijsko so ga zasnovali sodelavci programa Slovenščina na tujih univerzah na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani. Predstojnica Centra za slovenščino kot drugi/tuji jezik dr. Simona Kranjc je v prikupno in informativno zloženko zapisala, da s projektom »želimo širšemu mednarodnemu krogu gledalcev predstaviti del slovenske filmske produkcije, z njo pa slovensko kulturo, civilizacijo in jezik. Hkrati je bila to priložnost, da so se med sabo povezali tudi lektorji slovenščine na tujih univerzah in njihovi študenti, saj so skupaj organizirali projekcije in prevedli brošuro v vse jezike držav, kjer so potekali svetovni dnevi slovenskega filma. Veseli nas, da so projekt z navdušenjem podprle tudi univerze po svetu, ki vključujejo slovenščino v svoje študijske programe.«

Fakulteta Eötvös Loránd v Budimpešti in Visoka šola Dániel Berzsenyi v Sombotelu sta bili uvrščeni v projekt svetovnih dnevov slovenskega filma. Pred projekcijo prvega med štirimi filmi, *Z vzhoda*, sta o pomenu stoletnice slovenskega filma govorila generalni konzul v Monoštru Marko Sotlar in lektorica dr. Elizabeta Bernjak. Generalni konzul je poudaril, da je »še posebej pohvalno, da je pobuda prišla od nekoga, ki poučuje slovenščino v tujini, v podobni instituciji, kot je tukaj vaša, kar kaže na to, da Slovenci premoremo zelo dobre ideje, ne glede na to, kje smo.« Doktorica Elizabeta Bernjak pa je prepričana, da prireditve, kot so svetovni dnevi slovenskega filma, prispevajo pomemben delež k vedenju o slovenski kulturi in madžarskem okolju.

Prva je bila projekcija igrano-dokumentarnega filma *Z vzhoda* režiserja in scenarista Mihe Knifica. Film pripoveduje zgodbo o naselitvi Slovanov konec 6. stoletja na jugozahodnem robu Panonske nižine ob reki Muri. Film je narejen na podlagi arheoloških odkritij in s pomočjo primerjav s podobnimi najdišči v slovanskem svetu. S pomočjo rekonstrukcije manjšega selišča in življenja v njem je predstavljen značilen dan poljedelske skupnosti tistega časa. Dokumentarni del podpira igranega z vrsto različnih dokumentov, na primer arhivskimi posnetki arheoloških raziskav, strokovnimi pričevanji, ki dajejo verodostojnost igranemu delu.

eR

Berite Porabje
tudi na spletni strani
www.p-inf.si

OTROŠKI

Miki Roš

IZ MOJOGA DNEVNIKA

Ime mi je Janina. Kelko sam stara, vam ne ovadim, ka se takšo deklin ne spitalve. Leko pa vam povejm, ka eške ojdim v šoulo. Dnevnik sam začala pisati zato, naj ne pozabim, ka se mi je zgodilo v dnevaj mojoga življenja.

Na, vej človek ne mora samo tak tapozabiti, ka se njemi je zgodilo. Dapa nigdar se ne vej. Dnevi mojoga življenja so se začali pisati, pa je zato tou moj dnevnik, ka se v njem piše od moji dnevaj.

TISTI DEN BREZI SUNCA
PA BREZI DEŽA TÖ

Dragi moj Dnevnik! Ne boj čemerem, če sam že pet dni nej nika nut v tebe napisala. Vej pa vejš, ka sam takšna gé, ka se ravnam po vrejmeni. Na, nej glij vsigdar, dapa takšno se mi tū pa tam zgodi. Prajla sam samo tū pa tam, nej pa vsigdar. Vej pa vejm biti v najbolje mrzloj zimi trno gor segrejtja. Eške v kmici bi se čujskala doj po brgej po snejgi pa se smučala do pounouči. Na, v toj jeseni pa se nika bole ravnam po vrejmeni. In tak je prišlo najbolje lagvo jesensko vrejmen. Nej bilou nej puno deža pa nej bilou nika sunca za videti. Si leko brodiš!? Za mene je najboubkše tisto vrejmen, ka ga njemi leko povejm, kakšno je. Takšo vrejmen, v sterom nega vcejlak nika, samo nikšni kmični oblaki na nebi, je sploj nej nikšno vrejmen nej. Vej je pa ranč nej vötra bilou, ka bi je gnau es pa ta. Nika, vcejlak nika je nej bilou. Pa sam tou prajla našomi ati tö.

- Na, dola se stavi! Vej pa ne moraš vsigdar čakati na lejpo vrejmen, - je zdigno glavou više novin.

- Vej pa ge ranč ne čakam lejpi cajt, - sam njemi nazaj prajla.

- Ge samo škem, naj bou vrejmen. Leko je zavolo mene dež tö, samo naj nika bou. Tem oblakom pa toj meglj ranč ne morem prajti vrejmen, - sam že skur djoukala.

- Na, zdaj si rejsan norijo prajla, - je začno šteti taddale novine. - Vrejmen je vsigdar, - je eške samo povedo, pa me več nej poslušo.

Ge pa sam škela eške telko toga povedati, kak nikšne vole neman nej za delo, nej za včenje, nej za špilanje, pa ranč nej za živeti. Na, tou slejdnje nej najbolje za istino. Tou se samo tak povej, gda je človek takšne vole kak vrejmen. Dapa nej sam samo ge bila takše vole. Moj brat Andi je ranč tak ojdou kouli po rami. Nin si je nej mogo mesta najti. Tam nin za pou vöre je začno više novin zejvati naš ata tö. Vö se je vtejavo kak kakši gumi. Kcuj si je že vcejlak sneni pogučavo, ka v takšnom vrejmeni nej človeki za nikšno delo. Že malo za tistim je pomalek frko tam v dnevnou sobi. Samo na mojoj mami se je nej vrejmen nika poznalo. Vej pa naša mama je kak vsikša druga mama. Nema časa, ka bi si kaj takšnoga dovolila. Na, vej je moja sestra Zana tö skur takšna. Samo ka una ne dela po cejlom rami pa kouli po dvouri. Una cejle dneve samo telefonejra. Če ne loboče s padaškinjami, te se zgučavle s kakšnim pojbm, steri se njoj je ranč tisti den povido.

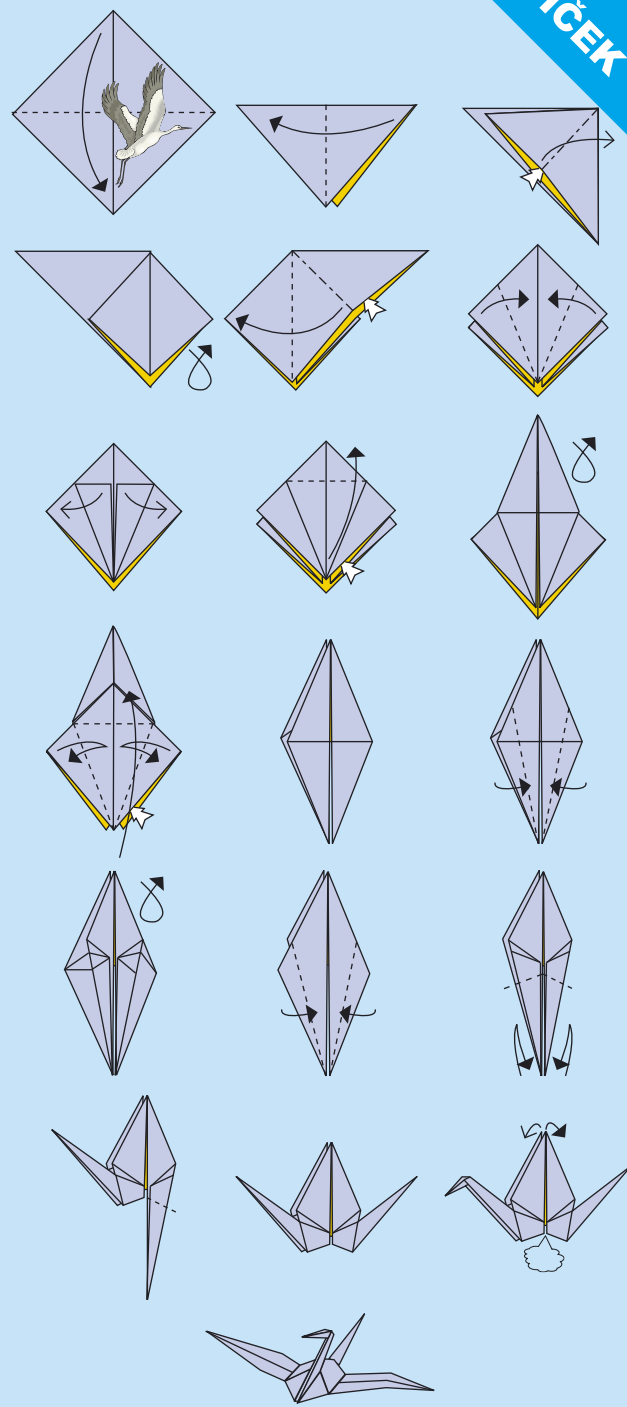
Moj dragi Dnevnik, moram ti prajti, ka ti ranč eške té den nej bi pisala nut v tebe. Ja, tak me je vrejmen vöobrnolo. Dapa gnes vnoči se je zgodilo nika vcejlak čüdnoga. Gori sam prišla, ka nika ne morem spat. Eške več! Nikšno čüdnou volou mam za delo. Tou je vendar zatoga volo, ka je kmica pa ne vidim, kakšno je vrejmen. Če človek ne vzeme vpamet vrejmena, se ne more ravnati po njem. Če se ne moreš ravnati po njem, si nej takšen kak vrejmen. Vej ga pa

v kmici ranč vpamet ne vzemeš! Aja, tou sam že prajla. Kakoli je že s tejm, ge mam nebesko volo za delo. Pa je vöra že skur pounouč. Kak zgotovim tou pisanje nut v tebe, si dole sedem za knigo. Tak mo se včila dvej vöri, po tistom pa si svojo sobo vred vzemem. Če mo eške mejla čas, eške malo kakšo drugo sobo pospravim. Te se vejn že sveklina naredi. Te mo vidla, kakšno nikšno vrejmen je venej, pa mo po tistom enjala delati. Na. V šoulo de mujs titi. Dapa nemam samo ge takšne vole delati. Naš ata venej kala drva. Raznok je mlati že eno dvej vöri. Soused njemi prejkr grajke kaže sumare, naša mama pa se v künji drži za glavou. Tou pa zato tö, ka je moj brat Andi začno sam od sebe pucati naš sronjek. Si leko brodiš? Vej je pa tou senzacija. Samo naša Zana tadale telefonejra, kak če bi sploj nej vpamet vzela nej vrejmena pa nej toga, ka je že zdavnou nouč spadnila.

Ja, zdaj pa rejsan zgotovim, ka me eške dosta dela čaka. Samo mam vüpanje, ka mama de brž spat šla. Po tistom bar name nede čüdnou gledala. Vej je pa že čas, ka de spat. Vej pa vse mame po tistom, gda si doj ležejo, brž zaspijo. Vej so pa trno zmantrane od dela s svojo držino, pa naj je vrejmen takšo ali ovakšo. Dapa kak vövidi, eške nede šla spat. Naš ata je raznok zaseko vse drva. Zdaj se zgučavle, ka de eške šou farbat grajko. Zdaj njemi eške naša mama kaže sumare. Na, ge se dem zdaj včit. Ti pa spat, moj Dnevnik!

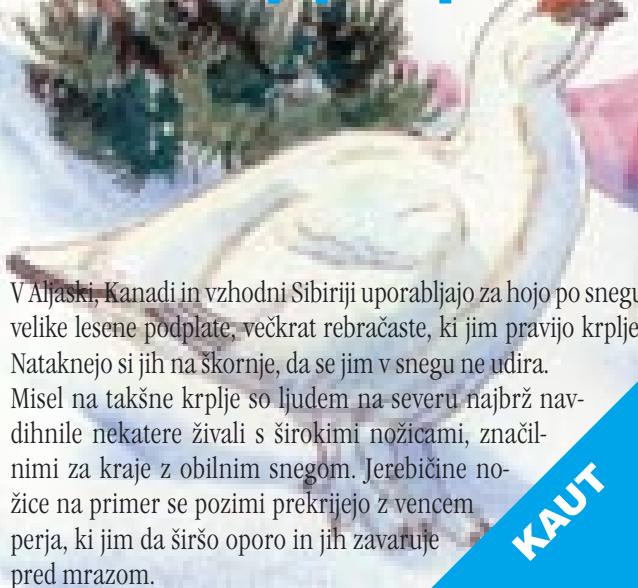
Origami

KOTIČEK

Zgodbe o živalih

Snežne krpļje in jerebica

V Aljaski, Kanadi in vzhodni Sibiriji uporabljajo za hojo po snegu velike lesene podplate, večkrat rebrčaste, ki jim pravijo krpļje. Nataknejo si jih na škornje, da se jim v snegu ne udara. Misel na takšne krpļje so ljudem na severu najbrž navdihnile nekatere živali s širokimi nožicami, značilnimi za kraje z obilnim snegom. Jerebičine nožice na primer se pozimi prekrijejo z vencem perja, ki jim da širšo oporo in jih zavaruje pred mrazom.

MLAŠEČI

KAUT

Pripovedi iz Muzeja Murska Sobota

Človek je od in da rad biu na toplom. Najprva se je segrejvo pri oprejtom ognji, sledi, gda si je začno postavlati stene v ram, je biu ogenj vsebole zaprejt. Leko povejmo, ka je človek ogenj zgrab

pa ga zozido. Tak je v ram prišla peč. Gnesden si leko bole žmetno brodim, ka se je velka držina v zimi segrejvala pri ednom ognji. Dapa pri bole srmački lidaj je bilou ranč tak. Tisti rejdko bole bogati so si leko dali narediti peč v vsikšoj velkoj sobi svoji velki kuč ali pa grofovge v svoji gradovaj. Kak se je vömenjavala moda pri gyanti, tak je vsikši čas emo svoje peči. V Muzeji Murska Sobota je v ednoj sobi nin skur dvejsto lejt stara bejla keramična peč. Pravijo, ka so takše peči segrejvale, kak skur edne nej. Vej so pa mogle, vej pa so sobe v gradi velke pa visike. Dapa kakoli

Peč

človek gleda, nin ne najde lüknje, gde se je kürilo pa kama so se drva nut klala. Kak je potomtakom leko takša peč segrejvala? Če stoj tou iške, mora stoupiti vö iz sobe pa poglednoti po hod-

niki (folashi) na drugo stran stene. Tam so dverca velka nin eden mejter. Gda se oprejo, so za njimi eške edne železne dveri. Na, tou so dveri, skouzi stere so se nut klala drva pa so se kürila. Tou je pa zato bilou, ka so lapci pa dekle nej moutili gospodo s tejm, ka bi odli po sobi z košarami drv. Pa eške tou je bilou, takšni prousti lidge so se nej smeli družiti z grofovskimi lidami. Tak se je nej zamazala soba pa z lidami grofovške krvi se je nej mejšala prousta krv. Pripovejst o peči je pripovejst o tejm, kak so in da živeli lidge.

Miki Roš

Predsednik države v gorenjeseničkoj cerkvi

16. novembra je pri nas odo državni predsednik László Sólyom. Biu je v Varaši na Zvezi Slovencev pa v slovenskom radioni, potistom pa je prišo

di. Pokazo je eno glažojnasto okno, na šterom je sveti Štefan krau, njegov prednik. Prednik pa zatok, ka je on biu prvi krau (predsednik) orsaga. Pravo je

na Gorenji Senik. Pogledno je šaulo, pogučavo se je z ravnatelom pa s predsednikom Državne slovenske samouprave. Potistom pa je šeu v cerkev sv. Janeza Krstnika. Tau se je prvič zgodilo, ka je v seničkoj cerkvi odo vogrski državni predsednik. Če rejsan je biu samo 5 ali 10 minut. Gospaud župnik Ferenc Merkli ma je malo pokazo cerkev. Povedo je, ka pomeni napis nad oltarom: Hvalite Gospoda vsi naro-

eške, ka škejo ništerna okna vöminiti pa orgle obnoviti. Dau ma je v spomin dvej knjigi: Hvalite Gospoda in Svete pesmi. Cerkev je zdaj nej dugo kúpila ene spominske knige, v štere je László Sólyom tö napi-so en stavek. Té se pa etak čüje: Kívánom, hogy amint ezer év óta, továbbra is szlovénül dic-sérjék az Istent. (Želejm vam, ka kak gezero lejt, tadale tö slovenski hvalite Gospauda.)

A. H.

MAGYARORSZÁGI NEMZETISÉGEK SZÍNHÁZI TALÁLKOZÓJA

2005

December 4-10. Thália Színház

Nyelvben él a nemzet. A nemzetiség is. A színház a társadalom, a remények, az idelek tükré. Magávrágadó színház, amely túlmutat a hétköznapokon. Magyarországi Nemzetiségek Színházi Találkozója Budapesten a Thália Színházban december 4-10. között.

Árjegyek előzetesen igényelhetők!

Thália Színház:
Hagyó út, Magyarországi Nemzetiségek Színháza
Tel.: +36 1 21 21 21 21 / Fax: +36 1 21 21 21 21

Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Minisztérium
Hagyó út, Budapest, Magyarország
Tel.: +36 1 21 21 21 21

Porabje

ČASOPIS SLOENCEV NA MADŽARSKEM

Izhaja vsak četrtek

Glavna in odgovorna urednica
Marijana Sukič

Naslov uredništva:
H-9970 Monošter,
Gárdonyi G. ul. 1.
p.p. 77,
tel.: 94/380-767
e-mail:

porabje@mail.datanet.hu
ISSN 1218-7062

Tisk:
EUROTRADE
PRINT d.o.o.
Lendavska 1
9000 Murska Sobota
Slovenija

Časopis izhaja z denarno pomočjo Urada RS za Slovence v zamejstvu in po svetu ter Javnega sklada za narodne in etnične manjšine na Madžarskem.